

Wyrok Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 27 października 2015 r.

IV Ka 497/15

Przewodniczący: Sędzia SO Marta Legeny-Błaszczyk.

Sędziowie: SO Sławomir Gosławski (spr.), del., SR Bartłomiej Niedzielski.

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Piotrkowie Trybunalskim Janusza Omyły.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim w IV Wydziale Karnym Odwoławczym po rozpoznaniu w dniu 16 października 2015 r. sprawy S. D. syna T. i W. ur. (...) w T.

oskarżonego o czyn z art. 190a § 1 k.k. z powodu apelacji wniesionej przez obrońcę od wyroku Sądu Rejonowego w Tomaszowie Mazowieckim z dnia 26 czerwca 2015 r. sygn. akt II K 818/14 na podstawie art. 437 § 2 k.p.k., art. 438 pkt 2 i 3 k.p.k., art. 632 pkt 2 k.p.k. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnia oskarżonego S. D. od czynu przypisanego w punkcie C. 1. wyroku;

zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adwokata P. P. kwotę 516,60 (pięćset szesnaście 60/100) złotych tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu z urzędu w postępowaniu odwoławczym;

wydatkami poniesionymi w sprawie w części dotyczącej czynu przypisanego w punkcie C. 1. obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Apelacja obrońcy oskarżonego zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy podkreślić, iż:

- po pierwsze: akt oskarżenia w niniejszej sprawie wpłynął do Sądu Rejonowego w Opocznie w dniu 29 sierpnia 2014 r.; nieprawomocny wyrok w pierwszej instancji został wydany 26 czerwca 2015 r. Sąd merytoryczny procedował więc w oparciu stan prawny zawarty w Kodeksie postępowania karnego w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lipca 2015 r.; a więc na podstawie reguł funkcjonujących przed wejściem w życie 1 lipca 2015 r. obszernej nowelizacji Kodeksu postępowania karnego i Kodeksu karnego ujętej w dwóch aktach prawnych: ustawie z dnia 20 lutego 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw oraz ustawie z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw. Sąd odwoławczy w dalszych rozważaniach miał na uwadze uregulowania intertemporalne, zwłaszcza zawarte w art. 36 pkt 2 ustawy nowelizującej z 2013 r.;

- po drugie: udowodnienie zachodzi wówczas, gdy w świetle przeprowadzonych dowodów fakt przeciwny dowodzeniu jest niemożliwy lub wysoce nieprawdopodobny. Wymóg udowodnienia należy odnosić tylko do ustaleń niekorzystnych dla oskarżonego, ponieważ on sam korzysta z domniemania niewinności (art. 5 § 1 k.p.k. w zw. z art. 8 k.p.w.), a nie dające się usunąć wątpliwości tłumaczy się na jego korzyść (art. 5 § 2 k.p.k. w zw. z art. 8 k.p.w.). Najmniejsze wątpliwości powodują, iż dany fakt nie może być uznany za udowodniony, a więc nie stanowi ustalenia faktycznego, które może być podstawą rozstrzygnięcia.

Nieuprawdopodobnienie dowodzonej tezy nie może działać na niekorzyść obwinionego, albowiem może on być uznany winnym jedynie po udowodnieniu mu sprawstwa i winy; - po trzecie: sprawa jest na etapie postępowania odwoławczego, zainicjowanego wyłącznie apelacją wniesioną na korzyść oskarżonego. W braku środka odwoławczego wniesionego na niekorzyść oskarżonego jego sytuacja w postępowaniu odwoławczym nie może ulec pogorszeniu w jakimkolwiek punkcie. Nakłada to na sąd odwoławczy obowiązek powstrzymania się od dokonywania posunięć - w tym również w sferze ustaleń faktycznych - powodujących, a nawet mogących powodować negatywne skutki w sytuacji prawnej oskarżonego (OSNPP 10/1996, poz. 14).

S. D. został oskarżony o trzy czyny popełnione na szkodę byłej żony A. S.:

I. uporczywe nękanie w okresie od grudnia 2013 r. do marca 2014 r.

(art. 190a § 1 k.k.);

II. naruszenie miru domowego w dniu 20 marca 2014 r. (art. 193 k.k.);

III. naruszenie nietykalności cielesnej w dniu 15 marca 2014 r. (art. 217 § 1 k.k.).

Sąd Rejonowy w Tomaszowie Maz. w przedmiotowym wyroku w odniesieniu do czynów II i III umorzył postępowanie z uwagi na znikomy stopień ich społecznej szkodliwości (art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.); w tej części wyrok nie został zaskarżony, co skutkowało jego uprawomocnieniem się.

Sąd ten natomiast - po skorygowaniu czasookresu I czynu (od grudnia 2014 r. do 31 marca 2014 r.) - uznał S. D. za winnego jego popełnienia i wymierzył mu określoną w wyroku karę (w tym zakresie apelacja zaskarżyła orzeczenie w całości).

Przechodząc do istoty sprawy, należy stwierdzić, że użyty w art. 190a § 1 k.k. zwrot "nękać" oznacza podejmowanie w sposób powtarzalny zachowań, które odbijają się w psychice adresata w negatywny sposób. Negatywny ładunek aktywności sprawcy jest nieodłącznym elementem opisu czynności sprawczej. Odbiór zachowania jako takiego nie odnosi się wyłącznie do oceny subiektywnej pokrzywdzonego, ale musi obiektywnie posiadać taki charakter. "Nękaniami" będzie więc zbiór zachowań, które obiektywnie będą nosiły cechy postępowania, prowadzącego do udręczenia, trapienia, zastraszenia, zdominowania, oddziaływania na wolę, upokorzenia lub wywoływania innych skutków czy też doznań negatywnych. Nękanie - ze względu na okoliczności, sposób postępowania sprawcy - powinno w sposób obiektywny wywoływać przekonanie, że może się wiązać z realnym niebezpieczeństwem dla ofiary. Konieczne jest sprawdzenie, czy każdy inny człowiek w takich warunkach pojmowałby sytuację podobnie. Znamię uporczywości, którym posłużono się w art. 190a § 1 k.k., wymaga od sprawcy na tyle negatywnego nastawienia, że nie jest możliwe dopuszczenie się tego przestępstwa przy braku chęci, a jedynie przez przewidywanie możliwości jego popełnienia i godzenie się na realizację znamion typu czynu zabronionego przez sprawcę. Innymi słowy, uporczywy charakter czynu wyklucza zachowanie z zamiarem ewentualnym (wynikowym). Znamię skutku może jednak obejmować zarówno zamiar bezpośredni jak i ewentualny (zob. Kodeks karny. Komentarz (art. 190a k.k.), red. Stefański 2015, Legalis).

W ramach oceny zasadności środka odwoławczego należy przytoczyć (w całości, zwłaszcza że nie są obszerne) ustalenia faktyczne sądu I instancji w odniesieniu do czynu I: "w okresie od grudnia 2013 r. do 31 marca 2014 r. S. D. wysyłał do A. D. liczne wiadomości SMS oraz e-mail, jak również wielokrotnie dzwonił do niej, czasem nawet kilka razy dziennie. Podczas

rozmów telefonicznych oraz w treści wiadomości S. D. groził A. S., że "poda ją do prokuratury, przyjdzie po dzieci z policją". Ww. zachowania S. D. sprawiły, że A. S. czuła się zagrożona" (183).

Ma rację skarżący, iż ustalenia te nie odzwierciedlają znamion art. 190a § 1 k.k. w zakresie "uporczywego nękania" oraz obiektywnej możliwości wywołania u pokrzywdzonej stanu zagrożenia - sąd odwoławczy generalnie podzielił argumentację środka odwoławczego; ponadto zakaz reformationis in peius (art. 434 § 1 k.p.k.) pozwala na zbadanie tej sprawy pod względem merytorycznym i prawnym tylko w granicach środka odwoławczego i wyklucza zmianę ustaleń na niekorzyść oskarżonego.

W tym kontekście należy dodatkowo podkreślić, iż:

- sąd I instancji wyłączył (w ślad za aktem oskarżenia) z przestępstwa stalkingu dwa zachowania (naruszenie miru domowego i nietykalności cielesnej) mimo, że zostały popełnione na szkodę tej samej pokrzywdzonej. Zachowanie sprawcy polegające na uporczywym nękaniu może jednocześnie wyczerpywać znamiona innych przestępstw i wykroczeń. W zależności od okoliczności może dojść do zbiegu stalkingu między innymi z groźbą karalną (art. 190 k.k.), zmuszaniem (art. 191 k.k.), naruszeniem miru domowego (art. 193 k.k.), naruszeniem nietykalności cielesnej (art. 217 k.k.), naruszeniem tajemnicy korespondencji (art. 267 k.k.), kradzieżą (art. 278 k.k., 119 kw), czy też zniszczeniem rzeczy (art. 288 k.k., art. 124 kw) (zob. Kodeks karny. Komentarz (art. 190a k.k.), red. Stefański 2015, Legalis). W zależności od okoliczności zbieg ten może być realny albo pozorny - sąd merytoryczny tymi kwestiami się w ogóle nie zajmował;
- strony są byłymi małżonkami, pomiędzy którymi istnieje konflikt związany z opieką i wychowaniem trojki małoletnich dzieci, w tym niepełnosprawnego syna. W tych realiach oskarżony chce zachować kontakty z dziećmi i współdecydować o ich istotnych sprawach. Kontakty byłych małżonków są więc nieuniknione i tylko od ich podejścia i tolerancji, będzie zależała jakość wzajemnych relacji;
- ma rację obrońca wskazując, iż pokrzywdzona w doniesieniu z dnia 13 marca 2014 r. załączyła cztery wydruki e-maili (w akcie oskarżenia wskazanych jako liczne), z których wynika, że oskarżony zarzuca byłej żonie, iż niewłaściwie opiekuje się dziećmi (na trzy z nich pokrzywdzona odpowiedziała oskarżonemu, nie wykazując poczucia strachu). Analiza załączonych wiadomości pozwala przyjąć, że ich treść nie może wzbudzać poczucia zagrożenia u przeciętnego człowieka; nie mogą tego zmienić nawet cztery wulgarne słowa użyte w tych czterech e-mailach;
- postępowanie dowodowe nie objęło liczby sms-ów i ich treści, czy też wykazu rozmów telefonicznych wychodzących z telefonu oskarżonego. Sąd I instancji ustalił jedynie, że dotyczyły one spraw związanych z dziećmi. Krytyczny stosunek oskarżonego do pokrzywdzonej jako opiekunki dzieci, manifestował się ostrzeżeniami o podjęciu działań procesowych w tym zakresie (kryminalizacji jej zachowań), co zdaniem sądu - inicjowało stan zagrożenia A. S. - nie popartym jednak rzetelnymi ocenami i analizami;
- A. S. składając zeznania na rozprawie w pierwszej kolejności podała najważniejsze dla niej sprawy - naruszenie miru domowego w dniu 20 marca 2014 r. i naruszenia nietykalności cielesnej (wzajemnego szarpania) w dniu 15 marca 2014 r., które (czyn II i III) sąd nie uznał za karygodne w rozumieniu art. 1 § 2 k.k. Mimo to wymierzył karę za czyn I, co świadczy o

niespójności orzeczenia. W toku przewodu sądowego pokrzywdzona nie stwierdziła, że czuje się zagrożona innymi zachowaniami oskarżonego (uwzględnionymi w czynie I); sąd nie rozpatrywał natomiast, tych zachowań z punktu widzenia alternatywnego znamienia art. 190a § 1 k.k. - istotnego naruszenia prywatności pokrzywdzonego;

- pokrzywdzona zeznała, iż gdyby nie rozwód i posiadanie wspólnych dzieci - to nie byłoby konfliktu z oskarżonym. Oznacza to, iż A. S. dostrzega jednak tło konfliktu i przyczyny inkryminowanych zachowań byłego męża. Intensywność tych zabiegów, w warunkach konfliktu pomiędzy małżonkami może być uciążliwa dla pokrzywdzonej, ale sąd oskarżonemu nie udowodnił, że w ramach przyjętych ustaleń faktycznych wypełnił dyspozycję art. 190a § 1 k.k.

Reasumując: wydanie wyroku uniewinniającego pozostaje pod ochroną art. 7 k.p.k. w zw. z art. 8 k.p.w. nie tylko wtedy, gdy wykazano niewinność obwinionego, ale i wówczas, gdy nie udowodniono, że jest on winny popełnienia zarzucanego mu czynu. Przy czym w tym drugim wypadku wystarczy, że twierdzenia obwinionego, negującego sprawstwo, nie zostaną skutecznie obalone, nawet jeśli wskazywana przez niego wersja może wydawać się mało prawdopodobna (por. postanowienie SN z dnia 18 grudnia 2008 r., V KK 267/08, Biul. PK 2009/ 2/ 66). Zdaniem sądu II instancji przedstawione w zaskarżonym wyroku ustalenia faktyczne dotyczące czynu I, ocena dowodów i wyciągnięte z niej wnioski, nie pozwalają uznać, aby S. D. przypisanym mu zachowaniem wyczerpał znamiona zarzucanego mu czynu z art. 190a § 1 k.k.

W tym stanie rzeczy sąd odwoławczy (na podstawie przepisów powołanych w orzeczeniu) zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że obwinionego uniewinnił od popełnienia przypisanego mu czynu I (art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.); w związku z uniewinnieniem S. D. od czynu I, kosztami procesu w tej części w sprawie obciążył Skarb Państwa.